

Irtolainen
1/2007

47

S i s ä l l y s

Pääkirjoitus	3
Antti Eronen	
Todellisuuden kuvia	4
Maiju Riihola	
Kirja: Conan O'Brienin maailma	5
Milja Fromholtz	
Työttömyys, viina, puukko ja jengi	6
Antti Kaihovaara	
Maisteripalsta: Anni Siitonen	9
Faiz Alshail	
Yksi kahvi mustana, kiitos!	10
Maiju Riihola	
Oivalluksia ja erehdyksiä	14
Antti Eronen & Pete Puustinen	
Työn orjat sorron yössä joustaa	15
Yhteiskuntahistorian työelämävakooja	
Elettiin sitä ennenkin	16
Heidi Laine	
Kuuma kylpy	20
Marko Nikula	
Valtiotieteen ylioppilas	21
Heidi Laine	
Pandan kanssa ongella	22
Ari Ihander	

**PÄÄKIRJOITUS
/ ANTTI ERONEN**

Vihamiehiä

Minä haluan vihamiehen. Voi sitä tarmon ja paneutumisen määrää, mikä minut ottaisi valtaansa, kun vihamieheni yrittäisi nousta ylitseni. Minun ja vihamieheni keskustellessa asioista ei kyseessä olisikaan mikään konsensushenkinen nyökyttelytuokio. Siinä olisivat vastakkain niin ihmiset kuin asiatkin! Ja tämä kaikki ehdottomuus johtaisi rakentavaan tilanteeseen, jossa minä seisaisin sättimässä vihamiestäni omassa juoksuhaudassani ja vihamies vastaisi omastaan. Nämä ajatukset mielessäni seurasin innolla meppi Lasse Lehtisen ja sosiaalipolitiikan professori J. P. Roosin helmikuussa käymää ajatustenvaihtoa.

Lehtinen julkaisi Iltasanomien kolumnissaan 10.2.2007 J. P. Roosin hänelle henkilökohtaisesti lähettämän "syntymäpäiväonnittelun". Tekstin sävy on mitä elähdyttävintä. Voitte tutustua näihin tuotoksiin vaikkapa herrojen kotisivuilla. On mielestäni esimerkillistä, että nämä kaksi yhteiskunnallisen asemansa aivan pyramidin kärjestä napannutta herraa jaksavat vielä auttaa meitä nuoria ymmärtämään, millaista todella onkaan hedelmällinen ajatustenvaihto ja väittely. Tällaisia miehiä suomalainen keskustelukulttuuri juuri tarvitsee. Nämä miehet seisovat mielipiteidensä takana ja kertovat ne rohkeasti myös muille. "Olen pitkään ollut sitä mieltä että olet yksi lurjusmaisista ja valheellisista suomalaisista poliitikoista (ja vielä kehnompista historiantutkijoista) mitä meillä on pitkään aikaan ollut", toteaa Roos kirjeessään. Eikä Lehtistäkään voi toimeentuloa syyttää! Hän sentään julkaisi kirjeen yhdessä valtakunnan luetuimmassa lehdessä ja vielä Roosin lyhyen elämäkerran kera. Lehtinen halusi taatusti kiittää näin Roosia rakentavasta mielipiteestä.

Ja voi, kyllä meidänkin pitää kiittää J. P. Roosia. Sentään joku tässäkin tiedekunnassa kantaa huolta opiskelijoiden tulevaisuudesta. Roos on aivan oikein nähnyt opiskelijat yhteiskuntakritiikkiin kykenemättömänä ja vastaan väittämistä allergisia reaktioita saavana joukkona, joka ei ajattele kuin omassa lähitulevaisuudessaan siintävää akateemista täystyöllisyyttä. Koska suomalainen peruskoulu ei ole koulunut meistä argumentoinnin ja ivapuheiden asiantuntijoita, on J. P. Roos päättänyt ottaa tämä tehtävän itselleen. Parhaiten se onnistuukin esimerkkiä näyttämällä! Toivottavasti muut professorit ja virkaatekevät tarttuisivat haasteeseen ja alkaisivat lähettämään keskustelunavauksia myös omille vihamiehilleen. Julkisesti – opiskelijoiden tähden!

IRTOLAINEN 1/2007

Päätoimittajat: Marko Nikula ja Antti Eronen

Toimitusneuvosto: Milja Fromholtz, Valtteri Härmälä, Antti Kaihovaara,
Heidi Laine, Heikki Lauha, Laika Nevalainen, Maiju Riihola, Pekka Räsänen

Taitto: Marko Nikula

Irtolainen on talous- ja sosiaalhistorian opiskelijoiden

TASO ry:n virallinen päivän hyvä teko.

Painos on yli 150 kpl. Pyrimme julkaisemaan neljä numeroa vuodessa.

Painopaikka Otamedia, Espoo.

Ruusut: marko.nikula@helsinki.fi, risut: antti.eronen@helsinki.fi

Yhteiskuntahistoriallinen elokuvavinkki: Täältä tullaan elämä!

PUHEENJOHTAJALTA
/ MAIJU RIIHOLA

Todellisuuden kuvia

”Isä on palanut ratista yhdeksäntoista kertaa ja saanut kymmenen tuomiota. Se on romuttanut kännissä kaikki meidän perheen autot.” Näin kertoo Anne Laurila isästään dokumenttielokuvassaan Isä meidän. Se on tarina nuoren naisen ja alkoholisti-isän arjesta Kajaanissa. Tuoreen avioliiton, raskauden ja ensimmäisen oman kodin idylliä varjostaa vuoroin humalainen, vuoroin vanhalle viinalle tuoksuva isä. Tässä on varmasti aihe, jolla katsojan sympatiat on helppoa voittaa puolelleen.

Isä meidän ei sisällä kohtauksia humalassa törttöilevästä isästä, eikä se näytä Anne Laurilaa sääliittävänä uhrina, mutta turhautuneisuuden, vihan, heikkouden ja välittämisen se tuo esiin. Se näyttää viinakätköt takapihalla ja tyhjän lautasen ruokapöydässä laskujenmaksureissun venähtäessä, mutta myös yhteisen kalastusreissun ja perunanistutuksen. Vaikka kaikki annetut lupaukset rikkoutuvat, eikä katumusta näy, on dokumentin avulla kenties mahdollista tavoittaa edes jotain Anne Laurilan ajatusmaailmasta: ihmisenä Markku Laurila on ehkä vastenmielinen, mutta isänä silti rakas. Tällaisessa tilanteessa on vaikea käskeä toista painumaan helvettiin ja lopettaa huolehtimasta, kuten Anne Laurila itse pohtii. Vaikka isä-Laurilan ymmärtäminen ei ole helppoa, ei dokumentin jännitys mielestäni piile loppuratkaisussa vaan tavassa kuvata elämää sen iloineen ja vastoinkäymisineen.

Eräs dokumenttielokuvan tarkoituksista on auttaa katsojaansa ymmärtämään maailmaa ympärillä; kaikkia sen sävyjä, muotoja ja hajuja. Maailmansodat ja muut suuret konfliktit ovat synnyttäneet valtavan määrän dokumentteja, joiden on tarkoitus selittää tapahtumia katsojalle milloin mistäkin näkökulmasta. Hienoa ja tarpeellista, ehdottomasti. Parhaisissa todellisuuskertomuksissa maailma kuitenkin mielestäni rakentuu monista eri tarinoista ja kohtaloista: millainen mies on suoramarkkinoinnilla ternimaitokapseleita myyvä mies, mitä kilpauimari kokee vedessä, miltä Anne Laurilasta tuntuu kun hän saapuu synnytyslaitokselta kotiin ja vastassa on humalainen isä, tai miten meksikolainen kitaransoittaja muistelee nuoruudenrakkauttaan tänään. Iloa, surua, rakkautta, vihaa, pettymyksiä ja haaveita yhden ihmisen elämästä. Pienet sanat kertovat paitsi yksilön elämästä, myös yhteiskunnasta ja kulttuurista sen ympärillä.

Hyvän kirjan tai elokuvan tavoin hyvä dokumentti jättää tilaa katsojan omille ajatuksille ja kokemuksille. Todellisuuden asiantuntijoina siinä toimivat paperikoneen käyttäjät, prostituoidut, siivoojat, taksikuskit, yksinhuoltajat, ministerit, takametsien poikamiehet ja traktorinkeräilijät, sekä lopulta tietysti katsojat. Ja tässä dokumentissa Anne Laurila. Ristiriitaisin tuntein jäin pohtimaan tämän suorasukaisen nuoren äidin ja monella tavalla sääliittävän vanhan miehen suhdetta.

KIRJA
/ MILJA FROMHOLTZ

Sami Rainisto: Conan O'Brienin maailma (Ajatus Kirjat)

Sain kirjan viimein käsiini joulun alla 2006, ja sukelsin innoissani Conanin maailmaan. 187 sivua vastaavat hyvin odotuksiin, joita otsikko lupaa: kirja käsittelee Conan -ilmiötä niin median, Suomen, Freudin kuin tavallisen katsojankin näkökulmasta. Kirja on prosessi, jossa yritetään hahmotella vastausta kysymykseen: mikä Conanissa oikein on niin hauskaa, että koko Suomikin sekosi?

Conanin analyysin lisäksi Rainisto nostaa esiin myös kysymyksiä O'Brienin tulevaisuudesta: Conan on näillä näkymin siirtymässä NBC:n illassa tuntia aikaisemmalle ohjelmapaikalle The Tonight Show'hun Jay Lenon tilalle vuonna 2009. Siirtymisen myötä Conanin katsojaluvut yli tuplaantuvat, ja Rainisto pohdiskeleekin, miten tämä tulee vaikuttamaan hänen ohjelmaansa. Joutuuko Conan tinkimään ominaisesta absurdista huumoristaan ja epämääräisestä – mutta niin hauskaasta – häröilystään konservatiivisemmän yleisön edessä? Miten käy Masturboivan Karhun?

Vertauskuvallista on, että Rainiston kirja kertoo tavallaan samasta ilmiöstä, vaikkakin pienemmässä mittakaavassa: kirja on sujuvan hauskaa luettavaa, ja melko hyvä, mutta tuntuu, kuin seasta olisi leikattu pois terävimmät ja hauskimmat jutut. Missä on Irtolaisen palstoilta tuttu älyttömyys, joka on vuosia ollut lähes parasta koko lehdessä? Vaikka kyseessä on biografia, eikä pienen ainejärjestölehden pingviineillä kuvitettu aukeama, niin koko ajan lukiessa odottaa, milloin ilotulitus alkaa. Mutta koska Conan O'Brienin maailma on ihan oikea kirja, eikä jo aikaisemmin mainittu piskuinen järjestölehti (joka muuten sai kunnia-

maininnan HYY:n ainejärjestölehtikilpailussa, kolminkertainen eläköönhuuto sen kunniaksi), niin voi olla, että kissa-koira –anekdootteja (ks. Irtolainen 4/06) on tämän vuoksi jouduttu karsimaan. Kuten Conanin, myös kirjan kustantajan on otettava huomioon suuren yleisön mielipide. Ja toisaalta, kuten kirjassakin todetaan, huumori on loppujen lopuksi vakava asia.

Sen tähden Conan O'Brienin maailma ei ole niin hyvä kuin se voisi olla: kirja on konventionaalisempaa tekstiä kuin se Rainisto, johon yhisläinen Irtolaisen lukija on tottunut. Mutta onneksi siellä täällä on pilkahduksia, jotka muistuttavat siitä, että kirjoittaessaan Conanin hyvästä, itseään mollaavasta huumorista Rainisto tuntuu siinä sivussa kertovan myös omasta huumoristaan. Tätä teoriaa tukee kustantaja Ajatus Kirjojen kotisivulta löytyvä luonnehdinta kirjailijasta: ”Sami Rainisto (s. 1977) työskentelee toimittajana Talouselämä-lehdessä. Hän kuvailee itseään muuten täysin normaalksi ihmiseksi, paitsi että hän pitää Conan O'Brienista. Lisäksi hän on puoliksi mies ja puoliksi pöytä.”

Oli kyseinen lause sitten Rainiston itsensä kirjoittama taikka kustantajan (jonka johdossa muuten on entinen polholainen Jan Erola) piruilua, tai mitä muuta tahansa, viesti on selvä: molemmat huumorimiehet seilaavat samoilla vesillä. Sillä Conan O'Brienin maailma on ainakin jossain määrin kieli poskella kirjoitettu sujuva tarina siitä, miten kuuluisa TV-tähti päätyi helmikuussa 2006 – vielä vähän enemmän kieli poskella – huutamaan Forss Fagerströmiä keskelle suomalaista katumaisemaa.

Työttömyys, viina, puukko ja jengi

Antti Kaihovaara

Tarinani kertoo 1900-luvun vaihteen Helsingistä – Hermannista, Rööperistä ja Sörkasta; vaarallisista kaupunginosista ja niiden asukkaista. Kerron teille ajasta, jolloin miehet olivat vielä miehiä ja miehet miehiä. Ajasta ennen digibokseja, boksereita ja juustopapuja. Ajasta, jolloin katuja hallitsivat sakilaiset. (Kyllä, sakilaiset, ei satiaiset. Satiaisistani kerron vasta seuraavassa Irtolaisessa.)

Sakilaiset eli ”sakin pojat” olivat nuoria huligaaneja, jotka aiheuttivat pahennusta ja sekasortoa Helsingin työläiskaupunginosissa viime vuosisadan alussa. Osa sakilaisista oli ammattirikollisia, jotka elättivät itsensä murroilla, pikkuvarkauksilla tai viinanmyynnillä. Osa puolestaan tavallisia työläisnuoria, jotka silloin tällöin yltivät hulinoimaan muun joukon mukana – yleensä humalassa. Yhteistä lähes kaikille oli kuitenkin köyhät lähtökohdat elämälle ja epävarma tai synkkä tulevaisuus. Kadulta ja jengeistä haettiin jännitystä, mutta ennen kaikkea yhteisöllisyyttä ja jopa tietynlaista turvaverkkoa. Nuoret miehet, joilla ei ollut mahdollisuuksia edetä elämässään, saivat olla kuninkaita omalla pelikentällään – kaduilla.

Sakilaiset erottuivat selvästi tavallisista nuorista. Käytös oli opetellun rehentele-

vää ja kieli usein slangia, johon sekoittui suomea, ruotsia ja venäjää. Pukeutuminen oli myös tärkeä osa identiteettiä. Sakilaiset kiinnittivät erityisen paljon huomiota tyyliinsä ja siihen oltiin valmiita panostamaan. Yleisiä tuntomerkkejä olivat knallihattu, tumma tai kirkasvärinen liina kaulassa, merimiespaidat ja löysät, mielellään alaspäin levenevät housut. Tärkein tuntomerkki oli kuitenkin puukko, jota kannettiin mukana usein takinhelmaan piilotettuna. Sakilaisten oma tanssi ”pisto” oli hurjaa katseltavaa. Miehet pyörittivät naisia kovaa vauhtia ympäri ajan normien mukaan eroottisessa tanssissa pitäen puukkoa samalla hampaitensa välissä. Tanssia kopioivat myös sakkeihin kuulumattomat nuoret ja tästä moraalitto- muudesta kauhistuneina kansanvalistajat kielsivät moisen irstailun työväenliikkeen tansseissa.

Sakilaiset eivät pelänneet käyttää mukanaan kantamiaan puukkoja. Puukoniskun saattoi saada täysin sivullinenkin, mutta suuremmalla todennäköisyydellä uhri oli toinen sakilainen. Harvoin tarkoitus oli kuitenkaan surmata uhri, mistä kertovat iskujen osuminen lähes järjestelmällisesti jalkoihin ja käsiin eikä elintärkeisiin elimiin. Ryhmän paine ja varsinkin alkoholi olivat usein väkivallan syinä. Kadun kult-

sakilaisiksi muita todennäköisemmin. Ammatti periytyi helposti isältä pojalle ja suhdannetyöttömyyden aikoina nuoret päätyivät etsimään elantoansa kaduilta. Sakilaiset kutsuivat itseään helposti sekatyöläisiksi, koska heidän elinkeinonsa saattoi rakentua sekä laillisista että laittomista töistä kuten viinanmyynnistä. Nuorille huligaaneille sopivia ammatteja olivat myös ajurinrenki ja lyhytaikainen työ

tuuriin kuuluivat keskeisesti nöyryyttäminen ja alistaminen. Puukonisku oli viestinä siitä, kuka kaduilla määrää. Tietenkin myös kuolemantapauksia sattui. Tällöin tilanne oli tyypillisesti humalassa tapahtunut puukotus tai revolverin laukaus, jota edelsi surmaajan kimpaantuminen tai kasvojen menetys, jolloin vastareaktio oli tappava.

Vaikka sakilaiset pyrkivät puhumaan stadin slangia, olivat he yleensä vasta ensimmäisen polven helsinkiläisiä. Sakilaiseksi päätyminen oli tavallista, jos perheessä harjoitettiin jo valmiiksi puolirikollista toimintaa. Varsinkin vanhempien veljien esimerkkiä seurattiin. Yksinhuoltajan tai sekatyöläisvanhempien lapset päätyivät

merimiehenä, koska molemmissa töissä arvostettiin maskuliinisuutta ja fyysistä voimaa kadun lakien tapaan. Monet sakilaiset olivat työskennelleet nuoruudessaan lähetteinä tai lehdenmyyjinä. Nämä ammatit olivat umpikuja-ammatteja, joissa ei ollut mahdollisuutta edetä urallaan vaan jossain vaiheessa edessä odotti uranvaihto tai työttömyys.

Suurin osa sakilaisista oli nuoria miehiä, mutta mukana oli myös naisia. Naiset pyrkivät pukeutumaan huomiota herättävästi ja kilpailivat keskenään siitä, kuka osasi rivoimmat ruokottomuudet. Miehiä saatettiin yllyttää tappeluihin ja kannustaa sekä katsoa vierestä. Voimankäyttöön ja väkivallan uhkaan perustunut sakilaisuus oli

hyvin maskuliininen kulttuuri, jossa naisen asema oli hankala. Seksuaalinen hyväksikäyttö saattoi olla osa jengitytön elämää ja joitain tyttöjä paritettiin. Sakilaisnaiset eivät kuitenkaan olleet aina pelkästään passiivisia sivustakatsojia. Jotkut heistä kantoivat miesten tapaan puukkoa mukanaan ja muutamaan otteeseen sai päälle-käyvä myös maistaa sitä.

Vaikka sakilaiset olivat järjestään työväenluokkaisia taustoiltaan, ei heillä ollut ainakaan positiivista yhteyttä työväenliikkeeseen. Tyypillinen sakilainen halveksui työväenliikkeen rehellisiä ja kunnollisia toi-

mijoita. Työväenliike puolestaan paheksui huliganismia ja syytti siitä moraalittomia porvareita, jotka sallivat viinanmyynnin työväelle. Porvaristo näki huliganismin työväen kyvyttömyytenä säädylliseen elämäntapaan ja yhdisti helposti työväenliikkeen hulinointiin. Sakilaisista osallistui aktiivisesti kansalaissotaan vain pieni osa; nämäkin yleensä olosuhteiden pakosta tai tullakseen toimeen. Kuitenkin punaisten puolella taistelleet sakilaiset saivat maistaa "lain" ankaraa kouraa muita herkemmin. Aiemmat lainrikkomukset ja kahnaukset virkavallan kanssa painoivat vaa'assa, kun punaisia tuomittiin. Muutama huligaani sai kuolemantuomion ilman mitään todisteita osallisuudesta surmiin kansalaissodassa. Sodan jälkeen sakilaisuus ja nujakointi kaduilla muuttivat lähes mahdottomiksi, koska valkoisten valvonta oli ymmärrettävästi äärettömän tiukkaa Helsingin kaduilla.

Edelleen löytyy Helsingistä ryhmiä, jotka ihannoivat sakilaisia ja ottavat heiltä vaikutteita. Suomirap-artisti Petos kutsuu itseään 2000-luvun sakilaiseksi ja kertoo elämäntavastaan, johon lyriikoiden mukaan kuuluu väkivaltaa, runsasta alkoholin käyttöä ja yleisen pahennuksen aiheuttamista. Sanoitukset ovat tarkoituksellisen liioiteltuja, mutta taustalta löytyy varmasti

myös totuus pohjaa. Yhdysvalloista Suomeen tullut väkivaltarap saa aidomman merkityksen, kun mukaan liitetään kotimaisia ja varsinkin stadilaisia teemaan liittyviä elementtejä. Toinen esimerkki nykypäivän sakilaisista ovat jalkapallohuligaanit. Eräs Helsingin Jalkapalloklubin (HJK) kannattajaryhmistä kutsuu itseään nimellä sakilaiset. Nimi onkin istuva, sillä jalkapallon katsomokulttuuri on hyvin maskuliinista eivätkä alkoholi ja väkivaltaan aivan tuntemattomia käsitteitä kannattajille ole. Tärkein syy nimen valinnalle lienee kuitenkin sakilaisten vahva yhteys pääkaupunkiin ja stadilaisuuteen. Stadi on nimittäin buli, mutta snadi.

Lähde:

Koskela Kari, Huligaanit. SKS, Vammala, 2002.

MAISTERIPALSTA
/ FAIZ ALSUHAIB

Anni Siitonen

Tason ainejärjestötoiminta oli varsin erilais- ta, kun Anni Siitonen aloitti opintonsa syksyl- lä 1998. Lentävä lause, jonka mukaan Taso koostui lähinnä sisäänpäin kääntyneistä kom- munisteista, jotka puuhaavat raivokkaasti tun- temattoman pääaineensa kimpussa ja ovat sii- tä helvetin ylpeitä, kuvaa Annin mukaan ajan henkeä melko hyvin. Yhteistoimintaa muiden järjestöjen, edes Polhon, kanssa oli vähän.

”Polhon kanssa järjestettiin ulkomaanmatkat, fuksisauna ja kulttuuribrunssi, mutta yleisesti toiminta oli tasolaisten omaa”, Anni muistelee. Yhteistä sähköpostilistaa ei ollut ennen vuot- ta 2001, vaan Tasolla (ja Polholla) oli omat sähköiset fooruminsa. Tason sähköpostilistaa Anni luonnehtii keskustelevalksi.

”Koska tuolloin hallituksella ei ollut omaa säh- köpostilistaa, sovittiin monet ainejärjestöasiat yleisellä listalla. Lisäksi keskustelua käytiin toinen toistaan kummallisemmista asioista. Esimerkiksi ollessani fuksina listalla puhuttiin siitä, miksi vanhemmat opiskelijat syrjivät fuk- seja. Toinen mieleen jäänyt keskustelu käytiin aiheesta: mikä kaupunki on Suomen perse?”

Anni on saanut seurata ainejärjestön toimin- taa aitiopaikalta: kolmeen hallitusvuoteen mahtuu pesti sihteerinä (1999), talouden- hoitajana (2000) ja puheenjohtajana (2001). Yksi päällimmäisistä muistoista liittyy vuo- teen 2001, jolloin väännettiin kättä Tason ja Polhon yhdistymisestä. Tasossa järjestettiin aiheesta peräti jäsenäänestys (!), joka kui- tenkin sanoi ei yhdistymiselle. Anni kuului itse yhdistymisen vastustajiin, joka käy ilmi hän- nen kuuluisasta PJ-palstan kirjoituksestaan “Taso+Polho=Torspo?”.

Sinänsä ironista, että nimestä, jota Anni käytti hieman pilkallisessa mielessä, nousi Tason ja

Polhon yhteinen jalkapalloseura Real Torspo. ”Nimi on peräisin eräältä Berliinin matkalta, tarkemmin sanottuna yksiltä jatkojen jatkoil- ta”, Anni valaisee. Ja uskokaa tai älkää, nimen on keksinyt eräs Vantaalta kotoisin oleva Mika Häkkinen! ”Kyllä se Torspo oli lyhenne jos- tain”, Anni vakuuttaa, ”kun muistaisi vain mis- tä”. Jokainen Tason ja Polhon matkoilla ollut voi kuitenkin kuvitella, kuinka vaikeaa muisti- tiedon kerääminen saattaa olla, kun kyseessä on jatkojen jatkot.

Nykyään Anni työskentelee Helsingin yliopis- tossa, tarkemmin sanottuna kv-suunnittelijana Viestinnän laitoksella. ”Työhön kuuluu vaih- tosopimusten järjestelyä, englanninkielisen opetuksen suunnittelua ja koordinointia sekä ulkomaalaisopiskelijoiden opastusta mitä eri- laisimmissa asioissa”, Anni tiivistää. ”Lisäksi vastaan viestinnän laitoksen ulkoisesta vies- tinnästä”, hän jatkaa, viitaten laitoksen kotisi- vujen tekemiseen.

Kumpi sitten tuntuu työn kannalta hyödylli- semmältä: suoritettu tutkinto vai ainejärjestös- sä käytetty aika?

”Järjestöpuolella vietetty aika opetti koko- ustekniikkaa ja asioiden käytännön järjes- telyä, mutta ennen kaikkea siitä jäi paljon hyviä muistoja. Enemmän arvostan kui- tenkin tutkintoa”, Anni vastaa itsevarmasti. ”Sen myötä saa valmiudet uuden oppimi- seen, hallitsee suuriakin tietomääriä sekä oppii lukemaan ja kirjoittamaan”, hän jat- kaa. Tason opiskelijoiden kannattaa Annin mukaan nauttia opiskelusta ja opiskelija- elämästä.

”Ottakaa kaikki ilo irti opiskelusta, pitäkää hauskaa ja kun valmistutte, niin tulkaa mu- kaan alumneihin!”

Yksi kahvi mustana, kiitos!

Maiju Riihola

Latte, espresso, mocca tai tavallinen musta kahvi. Tämän päivän kahvihullut helsinkiläiset voivat nauttia kahvinsa niin viileissä trendikahviloissa kuin sata vuotta vanhoissa klassikoissa. Nuoren ylioppilaan arkipäivän valinta on kuitenkin usein Unicafe ja sen pahvinen muki, joka kulkee helposti mukana luennolle. Sata vuotta sitten ylioppilaat suosivat Kuoppaa, koska sieltä saattoi saada luottoa.

Suomen ensimmäinen kahvila, kaffehus, perustettiin Turkuun jo 1700-luvun puolivälissä, kun vuonna 1760 Zacharias Hallingille myönnettiin ensimmäiset sokerileipurin porvarinoidet. Hallingin konditoria oli menestys, sillä aiemmin eliitti oli joutunut hakemaan leivonnaisiaan Tukholmasta saakka. Kahvilat olivat silmäätekeville miehille myös tärkeitä kohtaamispaikkoja.

Turkulainen kahvilatoiminta koki kovan koulauksen, kun pääkaupunki siirtyi Helsinkiin ja kahviloiden tärkeä asiakaskunta, virkamiehet, seurasivat perässä. Kahvilat eivät ainoastaan muuttaneet maantieteellistä sijaintiaan, vaan uudessa pääkaupungissa myös niiden omistaminen ja herkkujen loihdinnassa vaadittava osaaminen muuttivat muotoaan. Turussa kahvilan omista-

jat olivat usein olleet naisia, koska kahviloiden pitäminen katsottiin leskirouvillekin sopivaksi liiketoiminnaksi. Helsingissä alan valtasivat miehet. Länsirannikon sokerileipureiden opit

olivat peräisin Ruotsista, kun taas Helsingissä kahviloita hallitsivat sveitsiläistä alkuperää olevat mestarit. Kaffehusit muuttuivat kahviloiksi 1860-luvulla. Nimen takaa löytyy tuttu herra, Yrjö-Sakari Yrjö-Koskinen.

1900-luvun alussa kahvilat jaettiin I, II ja III luokkaan. Jako näkyi kahviloiden aukioloajoissa niin, että ykkösluokan kahvilat saivat olla auki kello yhteen yöllä, kun taas kolmannen luokan kahvilat sulkivat oven-

sa iltakymmeneltä. Hienommissa kahviloissa oli valkoiset pöytäliinat ja koneellinen jäähdytys. Myös työntekijöiden osalta vaatimukset

olivat tarkat. Tarjoilijoiden tuli olla hyvämaineisia henkilöitä, joilla ei ollut yleisölle tartunta-vaaraa aiheuttavia tauteja. Sata vuotta sitten tarjoilijoihin yhdistyi vahvasti sukupuolitauteja kantavan yleisen naisen leima.

Vielä 1950-luvulla myös kahvilatyöntekijöiden työasuja säätelivät tarkat rajoitukset. Asun tuli olla musta, pitkähihainen ja valkokauluksinen, ja siinä piti olla valkoiset kalvosimet. Esiliina, ei liian pieni eikä liian koristeltu, kuului myös tarjoilijan varustukseen yhdessä valkoisen päähineen tai leveän nauhan kanssa. Käytökseltään tarjoilijan ”tuli liikkua hiljaa ja äänettömästi” sekä olla huomaavainen.

Sota muutti kahvin korvikkeeksi ja rajoitti myös muuta kahviloiden tarjoilua. Lopulta aidosta kahvista jouduttiin luopumaan kokonaan ja tilalle tuli vastike. Kahvinsa laadusta tarkat kahvilat luonnollisesti kauhistelivat aidon kahvin katoamista. Säännöstelylainsäädäntö rajoitti myös leivoksissa käytetyn sokerin määrää, eikä sokerilla koristelu tullut sodan aikana kuuloonkaan. Sokeri korvattiin siirapilla ja leivokset muuttuivat tummiksi ja yksinkertaisiksi. Elintarvikepulan aikana myös voileipäpöydät kiellettiin kahviloissa. Kahviloissa käynti sinänsä ei sodan aika vähentynyt, sillä se oli yksi harvoja vapaa-ajan vieton mahdollisuuksia elokuvien ohella. Sota tosin aiheutti kahviloille harmia esimerkiksi ilmahälytysten muodossa, pommisuojaan paenneet asiakkaat kun eivät aina palanneet maksamaan laskujaan.

Sodan päätyttyä monet rajoitukset hidastivat kahvilatoiminnan elpymistä. Leivonnaisia ei saanut valmistaa myyntiin raaka-ainepulan vuoksi, mutta keinoja säännön kiertämiseksi kuitenkin keksittiin. Emännät toivat raaka-aineet leipurille ja ostivat näiltä sitten valmiin leivoksen nimelliseen hintaan. Kun aito kahvi palasi markkinoille v. 1946, oli Brasiliasta Turkuun 24. helmikuuta saapuvaa Herakles-laivaa vastaanottamassa suuri joukko kahvin ystäviä: tavallinen kansa, toimittajat sekä Pauligin pääjohtaja. Kahvin ostaminen pysyi kuitenkin säännösteltynä vuoteen 1954 saakka.

1950-luvulla kahvilat saivat uuden kilpailijan - baarit. Kyse ei vielä ollut keskiohluabaareista vaan kahviloista, joissa kahvi ja leivonnainen tilattiin ja maksettiin tiskillä. Näistä baareista sai usein kahvilatuotteiden ohella myös ruoka-annoksia. Alkoholi tuli yleisemmin osaksi kahvilakulttuuria 1960-luvulla. Sitä ennen sen tarjoileminen kahviloissa oli ollut sallittua vain erikoisluvalla. Eduskunnan vuonna 1968 hyväksymä alkoholilaki salli keskiohluen myymisen kahviloissa kello 9 - 22 välisenä aikana. Lakia syytettiin sekä kahviloiden ilmeen pilaaamisesta, että alkoholismiin lisäämisestä. Kahvilakulttuurin ohella muutoksia koki myös suomalainen kahvin tuotanto. 1900-luvun alussa Suomessa oli kymmeniä kahvipahtimoita, mutta sota ja kahvipula karsivat useita yrityksiä markkinoilta. Moni jäljellejääneistä pahtimoista lopetti tuotantonsa kilpailun kiristytessä 1970-1980-luvulla ja nykyään Suomessa toimii kuusi kahvipahtimoa.

Muutamia klassikoita

Helsinkiläinen kahvilamaailma pitää sisällään muutamia klassikkokahviloita, joiden merkitys kaupungin kahvilakulttuurille on ollut tärkeä. Osa näistä kahviloista on lopettanut toimintansa vuosien saatossa, mutta osassa kahvin nauttiminen on edelleen mahdollista. Yksikään näistä klassikoista ei enää tosin toimi alkupe-raisellä paikallaan.

Gustaf Paulig on tänäkin päivänä tuttu nimi lähes kaikille suomalaisille kahvin ystäville.

Paulig saapui Suomeen 1870-luvulla Lyypekistä ja perusti muutama vuosi saapumisensa jälkeen lainarahalla siirtomaatavarakaupan. Ulkomaiset herkut, kuten kahvi, mausteet ja hedelmät kävivät kaupaksi, mutta Pauligin merkitys kahvikulttuurille ei rajoittunut ainoastaan kahvin myyntiin. Hän oli ensimmäinen kauppias, joka alkoi kaupassaan myydä valmiiksi paahdettuja papuja. Tuohon aikaan kauppiaalta ostettiin pääasiassa raakapapuja, jotka sitten paahdettiin itse kotona.

lopetti kahvin irtomyynnin Nissen-kahviloissa ja niistä tuli puhtaasti kahviloita. Nissenin Kaivokadulla sijainneessa Kaivokahvilassa saattoi jo 1960-luvulla nauttia erikoisuudesta, espressosta.

Ekbergin kahvilan taustalta löytyy Euroopasta ja erityisesti Saksasta sokerileipurin oppinsa hakenut Fredrik Ekberg. Ekbergin korkeasta ammattitaidosta kertoo sekin, että useat aikalaiset hakivat oppinsa Ekbergiltä ennen oman

Valmiiksi paahdettujen papujen suosio kasvoi 1900-luvulle tultaessa. Uuden vuosisadan alussa Paulig-yritys alkoi keskittyä yhä enemmän paahtimotomintaan ja vuonna 1929 se lanseerasi markkinoille Juhlasekoituksen ja Presidentin sekoituksen, merkit joiden seuraajista Paulig nykyisin kenties parhaiten tunnetaan. Paahtimotuotteiden menekkiä edistääkseen Paulig osti Nissenin kahvilaketjun 1900-luvun alussa ja perusti Nissen-kahviloita ympäri Suomea.

Jo ennen siirtymistään Pauligin omistukseen Nissenin kahvilat olivat tunnettuja korkealatuista kahvistaan ja hyvistä tuotteistaan. Kahviloiden perustaja Julius Nissen oli kuitenkin 1900-luvun alussa ehtinyt velkaantua Gustaf Pauligille pahasti ja näin kahvilaketju siirtyi Pauligin omistukseen. Sodan jälkeen Paulig

yrityksen perustamista. Leivonnaisten ystävät saavat kiittää Fredrik Ekbergiä sekä berliininmunkeista että kahvilan omasta erikoisuudesta, samppanjakorkkikakusta.

Kierreltyään vuosia kisällinä Euroopassa Fredrik Ekberg palasi Suomeen ja avasi leipomon Helsinkiin vuonna 1852. Suosio oli taattu. Ekbergin oli tarkoitus siirtää toimintansa suurempiin tiloihin Aleksanterinkadulle, jonne leipomon lisäksi suunniteltiin myös kahvikammaria. Harvinaista kenties, mutta miehenä Ekbergillä oli aluksi vaikeuksia saada lupaa kahvilalleen: leskinaisten oikeus kahvilanpidossa oli edelleen voimassa. Ensimmäinen Ekberg-kahvila sijaitsi katutason alapuolella ja sitä kutsuttiinkin Kuopaksi. Mikäli nykypäivänä on Ekbergillä kahvitellut, voi kenties ihmetellä sen alkuaikojen asiakaskuntaa: virkamiesten

ohella kahvila oli opiskelijoiden suosiossa. Tämä siksi, että rahapulan iskiessä Ekbergiltä saattoi saada kahvia ja leivonnaisia luotolla. Vuosisadan alussa useat muutkin kahvilat alkoivat houkutella nuoria ylioppilaita asiakkaikseen. Kahvilat mainostivat usein tuotteitaan ylioppilaskunnan lehdessä, ja ylioppilaita varten useissa kahviloissa oli tarjolla puuroaamiainen.

Ekberg-kahviloiden ohella Fredrik Edvard kokeili myös viinatehtailijan ammattia Aleksanterinkadun toisen kahvilansa tiloissa. Vuonna 1873 hän avasi nälkävuosien jälkeen tyylikkään Cafe Parisien, jossa jopa Venäjän tsaari kävi Suomen vierailullaan kahvittelemassa. Pariisilaiskahviloista nimensä mukaan vaihtuneita saanut Cafe Parisien sulki kuitenkin ovensa kannattamattomana seitsemän vuotta perustamisensa jälkeen.

Helsingiläisten kahviloiden perustajina siis oli usein miehiä. Tämä ei kuitenkaan tee kahvilakulttuurista täysin miesvaltaista, sillä sekä Pauligin että Ekbergin liiketoimintaa jatkoivat miesten kuoleman jälkeen heidän vaimonsa. Karl Fazerin Berta-vaimolla oli myös suuri vaikutus vuonna 1891 perustetun Fazer-kahvilan menestymisessä. Kauppakoulun käynyt Berta Fazer hyödynsi ulkomailta keräämiään ideoita niin yrityksen markkinoinnissa kuin uusissa resepteissäkin.

Fazer, kuten Ekbergkin, olivat aikanaan kuuluisia näyttävistä ikkunoistaan. Kenties Berta Fazerin innovatiivisuus yhdessä hänen miehensä ammattitaidon kanssa tekivät Fazerista suosittua kahvilan. Muutettiin kahdesti suurempiin tiloihin se avasi vuonna 1930 kahvilan nykyisissä tiloissaan Kluuvikadulla. Alkujaan kaksikerroksisen kahvilan erikoisuuksia olivat kupolikatko ja funkistyylinen sisustus. Fazer-kahvilan vitriineistä löytyy yhä tänäkin päivänä monia yli sadan vuoden takaisia suosikkileivonnaisia, kuten perunaleivos ja Venäjältä tuotu tsinuski, jolla kermakakut kuorrutetaan kauniiksi.

Toimeliiden vaimojen ja ulkomailta hankitun osaamisen ohella Fazer ja Ekberg onnistuivat molemmat saamaan kahviloistaan tuottavia liikeyrityksiä ja maksamaan nopeasti pois yrityksen perustamista varten ottamat velkansa. Molemmat kahvilat ovat myös perustamisestaan lähtien pysyneet samojen perheiden hallussa.

1900-luvun kahvilakulttuuri ei ollut täysin elitistinen ilmiö, vaan myös työväellä oli mahdollisuus kahvilakäynteihin. Jos Fazerin ja Ekbergin hintataso oli liikaa, saattoi työväki vuoden 1908 jälkeen nauttia kahvinsa Primula-ketjun kahviloissa. Primulan kahviloiden erikoispiirre Elannon kahviloiden tavoin oli kuitenkin se, että ne olivat raittiuskahviloita. Kahvilan perustaja Pekka Väyrynen oli myös hakenut oppinsa ulkomailta, muttei Saksasta tai Venäjältä kuten Fazer ja Ekberg, vaan Yhdysvalloista. Primula esittelikin suomalaisille donitsit 1960-luvulla, ja niistä tuli erityisesti lasten suuria suosikkeja. Primulassa myös otettiin ensimmäisenä käyttöön jäädytetyt vitriinit leivosten säilyttämiseen.

Ajan hengen mukaan raittius ja kieltolaista keskustelu olivat osa työväenliikkeen ideologiaa. Tästä syystä alkoholi oli pannassa myös Primulan kahviloissa. Tunnetuin Primulan kahviloista sijaitsi Mannerheimintien ja Kalevankadun kulmassa. Kahvilan erikoisuus oli sinne 1920-luvulla tyylikkäästi sisustettu huone, jossa soitettiin pianomusiikkia. Huonetta kutsuttiin ”akkalaksi”, koska se oli tehty naisasiakkaita ajatellen. Huoneeseen saattoi arempikin neiti tulla jopa yksinään nauttimaan kahvinsa ilman pelkoa viinanhuuruisten miesten lähenelystä tai maineensa tärvelymisestä. Hyvää käytöstä arvostettiin, mutta turhaa hienostelua ei katsottu nopeasti. Seinällä oli kyltti, jossa luki: ”Ei juomarahoja”.

Lähde:

Jaatinen Satu: Mistä täältä saa kahvia? Kahvilan pöydässä.

Tenttikirjoihin tehdyt merkinnät

Ihmisillä on tapana sotkea kirjastojen heille luottamuksella lainaamia kirjoja kaikenlaisilla viivoilla ja marginaalihuomautuksilla. Perinteinen alleviivaus on hyvä tapa työstää tekstiä lukuhetkellä, mutta epäilen sen kertausta edistävää luonnetta. Kertoohan eräs tarina henkilöstä, joka alleviivasi monimutkaista värikoodistoa käyttäen lopulta koko kirjan.

Alleviivauksia mielenkiintoisempia ovat erinäiset lukijoiden marginaaleihin kirjoittamat kommentit. Mikään ei piristä lukukokemusta samalla tavalla kuin kanssaihminen rakentava kritiikki: ”Idiootti”, ”Natsi”, ”Voiko joku olla näin tyhmä?” Tämän kaltainen kommentointi osoittaa lukijoiden syvää ja kriittistä paneutumista kirjan aihepiiriin. Se on hyvän oppimisen tae! Kriittinen lukeminen ilmenee välillä myös sanojen sotkemisena tai peräti kokonaisten kappaleiden yliviivaamisena. Jo luulisi tämän näkyvän positiivisesti tenttuloksessa!

Välillä sisällöllisistä kommentista muodostuu ketjuja, kuten internetin keskustelufoorumilla konsanaan. Mikään ei ole niin hauskaa kuin huomata ihmisten kommentoineen toistensa kommentteja. Luennoillahan tällainen keskustelu jää usein haaveeksi. Siksi onkin niin sääli, etten voi kuvitella kenenkään metsästävän opiskelijakirjastosta vanhoja tenttikirjojaan. ”Olisikohan joku vastannut kommenttiini?”

Antti Eronen

PowerPoint- / piirtoheitinesitykset

Suurin osa yliopistolla esimerkiksi erilaisissa ryhmätöissä nähtävistä piirtoheitinkalvoesityksistä on suorastaan ala-arvoisia. Ainakin ne ovat tylsiä, yleisöä aliarvioivia ja epäkiinnostavia.

Jokainen on joutunut näkemään ja tekemään erilaisia esitelmiä jo ala-asteelta lähtien. Luulisi siis, että vuosien saatossa olisi kokemuksen perusteella oppinut hyvän ja huonon esitelmän eron. Itse tajusin jo viidennellä luokalla, mitä ei ainakaan pidä tehdä, kun jouduin kärsimään 45-minuuttisen kuoliaaksitylsistyttämisyrittäksen aiheesta ”Panda”.

Pahinta on se, että esiintyjä lukee kalvon tai ruudun tekstin yleisölle suoraan sanasta saanaan – aivan kuin katsojat eivät itse osaisi lukea. Esityksen kestolle annettuja aikarajoja ylitellään miten sattuu, lukuja luetellaan niin kuin sillä nyt olisi mitään väliä oliko niitä tilastoitavia asioita 716 356 vai 716 357, eikä yleisöön oteta minkäänlaista kontaktia.

Itse esiintyjä selviää näistä paasaustilanteista useimmiten ehjänä ja kokee jopa onnistumisen tunnetta, mutta kuulijoiden joukossa seuraukset ovat päinvastaisia: nukahtamista, aivokuolleisuutta, hämmennystä ja epätoivoa. Lähes ainoa, joka hallitsee nämä esityshommat kunnolla, on herra Vesa Salminen. Suurin osa muista on pitkästyttäviä, epäselviä, asioissa vaeltelevia tylsimyksiä.

Pete Puustinen

Työn orjat sorron yössä joustaa

Opiskelemmeko työtä vai elämää varten? Vietettyäni monia unettomia öitä tuota kysymystä miettiessä, päätin lopulta käydä nukkumaan.

Koska kuitenkin elämme työstä saaduilla ansi-oilla, päätin yrittää saada asiaan jotain selkoa. Niinpä suuntasin tammikuun lopulla Otaniemeen Contact Forum –messuille. Siellä työnhakija ja -antaja kohtaavat, mainostivat.

Hieman pelokkaina liikuin Dipolissa, tuossa teekkareiden pyhätössä. Paikka oli täynnä nuoria työnhakijoita. Teekkareita, kyltereitä, pykälistejä – vihollisia. Kaikki näyttivät epäilyttävän virallisilta. Peiliin katsottuani huomasin näyttäväni itse samalta: farkut, kauluspaita ja neule, ei liian virallinen, mutta silti luotettava. Löytyisikö tällaiselle pätevälle valtiotieteilijälle töitä nyt tai valmistumisen jälkeen?

Törmäsin messuilla Valtsikasta juuri valmistuneeseen filosofiin. Hänelle ei siellä juuri töitä tuputettu. En tiedä, kumpi meistä oli ojassa ja kumpi allikossa. ”Valtiotieteilijä” ei nyt aivan kirosana työnantajien keskuudessa ollut, mutta kyllä sitä itsekkin pitäisi tietää, että sitä saa mitä tilaa. Tosin kyllä ne kaiken maailman elektro-niikkayrityksissäkin osasivat jotain valehdella: ”Joo valtiotieteilijä, öö, kyllähän me joo valtiossa kaikki ollaan. Joo, öö, ota karkkia, ota lisää vaan.”

Mielenkiintoisin asenne työelämään oli kuitenkin erinäisten konsulttiyritysten joukossa. Selvittyäni englanninkielisten sloganien ”better, higher, phonyer” aiheuttamasta pahonvoinnista, pääsin näiden pukumiesten juttusille. Kyllä töitä aina tekeväille löytyy, kunhan olet valmis luopumaan periaatteistasi ja vapaa-ajastasi. Malliesimerkki näistä yrityksistä oli McKinsey & Company. Robottimaisella rentoudella toiminut yrityksen edustaja listasi työnsä hyvät

puolet: haasteellisuus ja rento meininki. Rentous oli kyllä viimeinen mielikuva, joka kaverista välittyi.

Mielenkiintoni heräsi erityisesti, kun edustaja kertoi normaaliksi työviikon pituudeksi yli kuusikymmentä tuntia. Nuorempana hän kertoi tehneensä 70-tuntista viikkoa, mutta se oli kuulemma vähän liikaa. Vähän liikaa! Kaveri tekee siis vähintään kaksitoistatuntista päivää. Edustaja järkyttyi hieman, kun vastaukseksi leveilyynsä hän ei saanutkaan ihailua. Konsulttimaailman ajatusmaailmaa kuvastivat myös toisen yrityksen konsultit kertoessaan ylpeänä siitä, kuinka heille jopa maksetaan ylitöistä.

Työelämä alkoi tuon esimerkin valossa vaikuttaa niin houkuttelevalta, että huokaisin helpotuksesta, ettei minulle ole siellä taatua paikkaa. Puolet suomalaisista masentuu, koska on työelämässä. Puolet, koska ei sinne pääse. Puolet on työttömänä ja puolet ei muuta sitten kerkeä tekemäänkään. Itse olin kuitenkin ajatellut, että työ on elämää varten eikä toisinpäin.

Oli messuilla myös paljon myönteistä. Työnantajien kanssa keskustellessa kävi ilmi, että he hakevat monenlaista työvoimaa ja koulutus on vain yksi, vaikkakin tärkeä osa-alue, hakijan CV:ssä. Monessa paikassa korostettiin järjestötyön tuomaa lisäarvoa ja kaikkia mahdollisia kokemuksia, joilla työnhakija on osaamistaan jalostanut. Ennen kaikkea turha mystisyys karsi pois. Ei tarvitse olla yli-ihminen, että saa töitä. Messuista jäi toiveikas tunne ja kassillinen karkkia.

Elettiin sitä ennenkin

Heidi Laine

Menneisyys on vieras maa, sanotaan. Yhteiskuntahistorian opiskelijalle, joka lopettaa ajanlaskunsa vuoteen 1789, keskiaika muistuttaa vierasta planeettaa. Mielikuvat ovat epämääräisiä, mutta istuvat lujassa: Ihmiset olivat oppimattomia, likaisia ja söivät juurikkaita. Yksilön elämänkaari oli tuskien täyttämä, lyhyt ja iloton. Näin varmaan onkin, kun keskiajan elämää arvotetaan mikroateria-ajan mittareilla. Millaiset mittarit olivat käytössä reilu tuhat vuotta sitten?

Keskiajan yhteiskunnasta on mahdotonta puhua mainitsematta kirkkoa ja kristinuskoa. Noin 1100-luvulle tultaessa kastettuihin kansoihin (peuple de baptisés) voitiin lukea saksalaiset, englantilaiset, italialaiset, Iberian niemimaan asukkaat ja ranskalaiset. Yhteinen usko rakentui muutamien peruspilareiden varaan: seurakunta, lapsikaste, perhe, kristillinen avioliitto, tapojen sääntely tuonpuoleisen rangaistuksen pelolla ja edesmenneiden puolesta rukoileminen. Kyläyhteisöt ryhmittäytyivät kuolledensa ja pyhiensä ympärille. Kylän keskus oli kirkko, jota ympäröi hautausmaa. Lähes kaikki havainnot olivat aikalaisille merkki jostakin muusta, kaikki ympärillä viesti näkymättömästä todellisuudesta. Fyysisellä maailmalla ja sen ilmentymillä oli arvo vain silloin kun niitä tarkasteltiin uskonnollisten totuuksien ja moraalin näkökulmasta. Luonnonilmiöt, säätilat, kaikki sattumukset ja onnettomuudet viittasivat väistämättä kaikkivaltiaan läsnäoloon.

Käsitys yhteiskunnan kolmijaosta vakiintui 1000-luvulla. Pyhä Augustinus oli jo paljon tätä aiemmin hahmotellut kolme ihmiselämän ideaalityyppiä perustuen Vanhan Testamentin kirjoituksiin: oppaat (rectores), pidättyvät (virgines) ja naimisissa olevat ihmiset (conpiges).

Kilpailijaksi Augustinuksen typologialle nousi monille jo peruskoulun historiankirjoista tuttu jaottelu ihmisiin, jotka rukoilevat (oratores), soitureihin (bellatores) ja maatyötä tekeviin (agricultores). Tämä tyypittely yhdisti käytännössä kaitselmuksen ja sosiaalisen todellisuuden ja sakralisoi yhteiskunnassa vallinneet hierarkiat.

Noin 80-90% väestöstä kuului kategoriaan agricultores. Lopusta noin paristakymmenestä prosentista vastasivat ylhäisö, porvarit, käsityöläiset, kirkonmiehet ja niin edelleen. Tätä taustaa vasten arvio, että 1100-1200-luvuilla pappien sekä veljeskuntiin kuuluneiden keskimääräinen osuus täysi-ikäisistä miehistä olisi ollut noin viiden prosentin luokkaa, tuntuu huijalta!

Selibaatin ja tapojen siveellisyyden ja puhtauden kunnioittaminen näyttää olleen varsin yleistä korkeimpien kirkonisien, kuten piispojen, keskuudessa. Tilanne muuttuu, kun hierarkiassa mennään alaspäin. Katolisen kirkon ikiaikaiset paheet, nikolaismi, eli kirkonmiesten eläminen avioliitonomaisessa suhteessa, ja siitä suoraan seurannut simonia, eli kirkon virkojen siirtyminen isältä pojalle, rehottivat

alemman papiston keskuudessa. Maaseudun papisto rekrytoitiin suoraan paikallisen väestön keskuudesta, ja tämä näkyi myös elintavoissa. Koulutus oli vähäistä jos sitä ylipäätään oli tarjolla. Pikkupaikkakunnan kirkkoheralla ei ollut muuta arvovaltaa kuin se, minkä hän ansaitsi henkilökohtaisilla ominaisuuksillaan seurakuntalaisten silmissä.

Ranskalainen historioitsija Jacques Le Goff on kuvannut keskiajan yhteiskuntaa "suureksi poikkeavuuden tuottajaksi". 1300-luvulta lähtien koko Eurooppa marssi kohti suurempaa yhtenäisyyttä, kirkon opit systematisoituivat ja tämä heijastui negatiivisesti köyhien, naisten, kerettiläisten ja leprasairaiden elämään. Ristiretket lisäsivät suvaitsemattomuutta.

Kerettiläisyys ja inkvisitio

Kristikunta käsitteenä vakiinnutettiin 1000-luvulla. Käsite oli tulkittavissa kolmella eri tavalla; yhtäältä se tarkoitti kristinuskoa, toisaalta kristittyjen valtakuntien kokonaisuutta Euroopassa, mutta myös kaikkien kristittyjen yhteisöä universaalilla tasolla. Näin määriteltynä kristikunta ei voinut enää sietää toisinajatteli-joita povellaan. Keretteläisyys ei merkinnyt ai-noastaan tottelemattomuutta suhteessa kirkkoon, vaan koko yhteiskuntaan.

Kristikansan puhdistaminen vieraasta ja epäilyttävästä aineksesta ja hengellisen yhtenäisyyden vahvistaminen olivat motiiveina juuta-

laisiin kohdistuneissa vainoissa. Samat motiivit on löydettävissä kerettiläisiin kohdistuneen ajojahdin taustalta, mutta asenteet olivat vie-

lä jyrkemmät, sillä myös uhka koettiin suuremmaksi. Modernilla aikakaudella huonon maineen saanut inkvisitio oli monien aikalaisten näkökulmasta toivottava ilmiö. Sekä ruhtinaat että suuri osa rahvaasta pitivät uskonyhteyden loukkaamista rikoksena yhteisöä kohtaan par excellence. Inkvisitio oli tehokas väline kerettiläisyyden torjunnassa, mutta se ei koskaan saavuttanut sellaista systemaattisuutta, joka siihen on ha-

luttu jälkikäteen liittää. Pikemmin kuin vahva instituutio, kyseessä oli yksittäisten toimenpiteiden sarja.

Kerettiläisten joukot loitontuivat kirkon oikeaoppisuudesta, toisinaan evankeliumin, mutta aina reformin nimissä. Kataarilaisuus oli yksi merkittävimpiä kerettiläisiä suuntauksia keskiajalla. Ranskassa uskonsuunnan kannattajia kutsuttiin myös albigensseiksi Toulousen lähellä sijainneen Albi-pikkukaupungin mukaan, joka oli yksi liikkeen keskuspaikoista. Kataarilaisuus saavutti huippunsa vuosien 1167 ja 1229 välillä. 1300-luvun ensimmäisiin vuosikymmeniin mennessä vain alempien yhteiskuntaryhmien edustajat pitivät enää kiinni kataariuskostaan. Vuoristokylät, kuten eräs Montailou, jonka elämää Emmanuel Le Roy Ladurie on tutkinut kuuluisassa monografiassaan, olivat kataarilaisuuden viimeisiä linnakkeita.

Kataarilaisuuden nousu ja kehittyminen osuivat ajallisesti yhteen Keski-Euroopan yhteiskuntia ravistelleiden muutosten kanssa.

Kauppiasammatit ja käsityöläisyys nostivat merkitystään maataloustuotannon kustannuksella. Katolinen kirkko reagoi muutokseen hitaasti ja pysyi pitkään kielteisenä esimerkiksi korolla lainaamiselle, kun taas kataareille koronkiskonta ei ollut ongelma.

Kaikki kataarien rituaalit ja seremoniat oli mahdollista suorittaa kansan kielellä. Pyhiä kirjoituksia käännettiin oksitaaniksi, mikä teki ne helpommin lähestyttäviksi tavalliselle rahvaalle; käytäntö, jota kirkko piti vaarallisena. Emmanuel Le Roy Ladurie onkin todennut, kuinka "kataarilaisuus on jonkinmoista ääri-vasemmistolaisista kristillisyyttä, mikäli tällainen, tietysti täysin anakronistinen määrittely sallitaan." Kataarien "kirkossa" pappien tilalla

olivat hyviksi miehiksi (des Bonshommes) tai täydellisiksi (les Parfaits) kutsutut tiukkaan elämäntapaan vihkiytyneet, kiertävät saarnaajat.

Hyvät miehet olivat huomattavasti lähempänä tavallisia uskovia kuin katolisen kirkon sielunpaimenet. Hyvät miehet noudattivat erityistä ruokavaliota, joka koostui leivästä, kalasta, kasviksista ja hedelmistä. He eivät saaneet missään olosuhteissa nauttia lihaa, munia tai juustoa. Kataariuskovien joukosta voidaan erottaa kolme pääkategoriaa: ne jotka valmistautuivat consolamentumiin, joka mahdollistaisi heidän liittymisensä täydellisten joukkoon, ne jotka noudattivat täydellisten elämäntapojaa, mutta elivät "maailmassa" ja suuri enemmistö, joiden elämä ei käytännössä eronnut muiden kuolevaisten arjesta millään tavalla.

Kehdosta hautaan

Mikään sosiaalinen kehys ei ole koskaan määrittänyt ihmisen elämää yhtä tiiviisti kuin seurakunta. Yksilön olemassaolo oli sen piirissä ennalta ohjelmoitu kehdestä hautaan. Tie, jota pitkin kunnan kristitty kulki kohti paratiisia oli tarkkaan

viitoitettu, eikä siltä käynyt poikkeaminen, mikäli ei mielinnyt paholaisen pataan.

Kaste avasi pääsyn kirkon sakramentteihin. Lapsi tuli kastaa jo päivän päästä syntymästä, mutta käytännössä myös aikuisia, käännyttäviä tai muuten kastamatta jääneitä kastettiin. Kirkon tavoitteena oli saada kaikki kristityt kasteen piiriin. Teoriassa kasteeseen ei voitu pakottaa, mutta käytännössä kaikki painostuskeinot väkivaltaa lukuunottamatta olivat sallittuja.

Monogaminen, kristillinen avioliitto saavutti sakramentin aseman 1100-luvulla. Kerran solmitun avioliiton saattoi mitätöidä vain kolmesta syystä: mikäli paljastui, että puoliset

olivat sukua toisilleen neljännessä polvessa tai läheisemmin, sukurutsaustapauksissa ja silloin, jos avioliitto oli jäänyt täyttämättä, eli käytännössä mies ei kyennyt tai halunnut sukupuoliyhteyteen vaimonsa kanssa. Avioliitot jäivät yleensä varsin lyhyiksi johtuen korkeasta kuolleisuudesta. Vaikka kirkko kannusti leskiä tyytymään osaansa, monet menivät naimisiin uudelleen, ja uudelleen...

Kuolema oli monella tavoin läsnä yhteisöissä. Edesmenneitä muistettiin ja heidän sielunsa pelastumiseksi rukoiltiin. Huolimatta uskosta tuonpuoleiseen elämään, kuolemaa pelättiin. Ahdistusta väistämättömän edessä saattoi lievittää valmistautumalla kuolemaan asianmukaisesti. Kirkon määrittelemään hyvään kristilliseen kuolemaan kuuluivat syntien tunnustaminen kuolinvoiteella ja viimeinen voitelu. Kuoleman jälkeen ruumis siirrettiin hautakammioon, mikäli kyseessä oli hyväosaisemman seurakuntalaisen tomumaja. Köyhemmät haudattiin maahan. Tulla evätyksi kuoleman jälkeen pyhältä maalta kerettiläisyyden tai muun synnin vuoksi oli yksi pelätyimmistä kirkon keinovalikoimaan kuuluneista rangaistuksista.

Kirkon doktriiniin sekoittui arjessa paljon eikristillisiä tapoja ja uskomuksia. Esimerkiksi Ranskan Oksitaniassa katolinen usko, kataariopit, pakanalliset perinteet ja taikausko muodostivat rahvaan maailmankuvassa iloisin sekoituksen. Le Roy Ladurie antaa tästä monia herkullisia esimerkkejä kuuluisassa mikrohistoriallisessa tutkimuksessaan Montailoun pikkukylästä: Kylän ainoa aatelinen, leskirouva Béatrice de Planissoles otti talteen tyttärensä ensimmäisen kuukautisveren käyttäkkeeseen sitä lemmentaikoihin ja säilyttää tyttäretyttärensä napanuoran onnenamulettina. Kun Montailoun kirkkoherran isä kuoli, talon naiset leikkasivat ruumiin kynnet ja suortuvia hiuksista estääkseen talonsa, domuksen, vaikutusvaltaa ja hyvää onnea poistumasta patriarkan kuoleman myötä.

Uskomusten sekoittuminen näkyi myös kyläläisten elämänfilosofiassa: kirkkoherran kanssa rakkaussuhteeseen antautunut Béatrice uskoi kunnan kataarin tapaan, että kaikki maallinen on pahasta. Hänen käsityksensä siitä, että sen vuoksi kaikki inhimillinen on yhtä synnillistä ja siksi samalla sallittua, ei varmasti saavuttanut vastakäikua koko kataariyhteisön piirissä. Toinen kyläläinen, Grazide Lizier, meni sallivuudessa vielä pidemmälle. Hänen mielestään pahaa ja kiellettyä oli vain sellainen, joka tuntui epämiellyttävältä. Seksisuhdekin oli sallittu niin kauan kuin se miellytti molempia osapuolia.

Montailloulaisten naisten vapaamielisyys ei kuvaa koko keskiajan yhteiskuntaa. Se kuitenkin kertoo meille siitä, että ihmisten elämää ja sen mielekkyyttä ei tulisi arvioida ainoastaan kirkon ja vallanpitäjien julki-lausuttujen normien ja ihanteiden mukaan, väheksyä ihmisten elämänhalua ja -iloa tai mahdollisuutta tehdä yksilöllisiä valintoja. Keskiajalla tai muulloin.

Kirjallisuus:

CHÉDEVILLE, André: *Que sais-je? - La France au moyen âge*. Presses universitaires de France, 1965, 2004.

CHÉLINI, Jean: *Histoire religieuse de l'Occident médiéval*. Hachette 1991

LUQUET-JUILLET Jacqueline: *Occitanie, Terre de Fatalité. Tome II: Hérétiques et Inquisiteurs*. Éditions Dervy, 2000.

MARTIN, Hervé: *Mentalités médiévales, XIe-XVe siècle*. Presses Universitaires de France, 1996, 1998.

LE ROY LADURIE, Emmanuel (Sous la direction de): *Autour de Montailou, un village occitan - Histoire et religiosité d'une communauté villageoise au Moyen Âge*. L'Hydre éditions, 2001.

LE ROY LADURIE, Emmanuel: *Montailou, village occitan de 1294 à 1324*. Éditions Galimard, 1975, 1982.

Kuuma kylpy

Marko Nikula

Ensi kerran kohdatessamme käytit melko vanhanaikaista kuosia. Huomasin kuitenkin heti, että pinnan alla piili todellinen helmi.

Halusit antaa säädyl্লisen kuvan itsestäsi. Kolmannella tapamisellamme löysin itseni riisumasta sinua. Etkä Sinä vastustelut kuin hiukan, muodon vuoksi. Pian olit edessäni täysin paljaana, häpeilemättä. Silitin pintojasi, näkemättä ainuttakaan ryppyä. Sellaisena saisin kohdata sinut päivästä toiseen.

Saavuin luoksesi usein iltaisin, töiden jälkeen, väsyneenä. Olit aina odottamassa minua. Tiesin, että Sinun luoksesi voisin tulla. Lähdin vasta yömyöhällä, voipuneena.

Myönnän, että välillä laiminlöin Sinua. Minulla oli muita menoja. Silti kun saavuin taas luoksesi, vastaanotto oli täysin sama. Luottamuksen ilmapiiri tuntui ainutlaatuiselta. Aloin ajatella, että tästä saattaisi tulla jotain, vaikka epätoivon hetkiäkin oli.

Tiesimme molemmat, että arki tulisi jossain vaiheessa ja kuherruskuukautemme päättyisi. Vastahakoisesti olen alkanut pukea Sinua. Enhän voisi esitellä Sinua sellaisena kuin minä olen Sinut oppinut tuntemaan. Ja kaikki piirteesi ovat joka tapauksessa syöpyneet mieleeni.

Pian, hyvin pian tulen luoksesi pysyvästi. Ei enää eroja. Olen jo kärsimätön. Uskon, että Sinäkin olet siihen valmis.

Silitän Sinua varpaillani. Annan lämpimän veden hyvällä Sinua.

Oma kylpyhuoneeni. Oma, remontoitu kylpyhuoneeni.

Valtiotieteen ylioppilas

Heidi Laine

TAHDOTKO KORJATA 1000.000-KERTAISEN

SADON JO KYLVÖPÄIVÄNÄ?

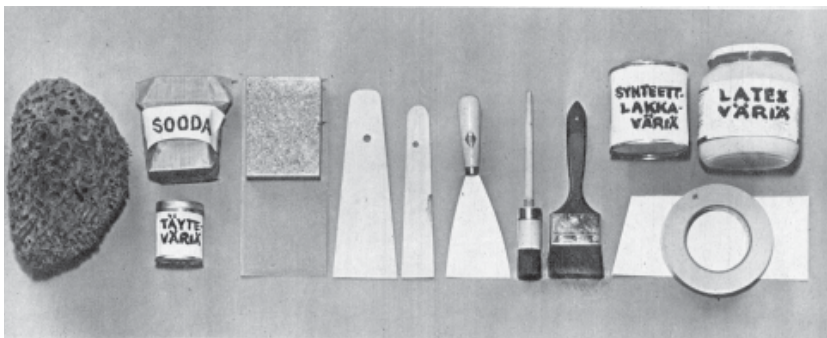
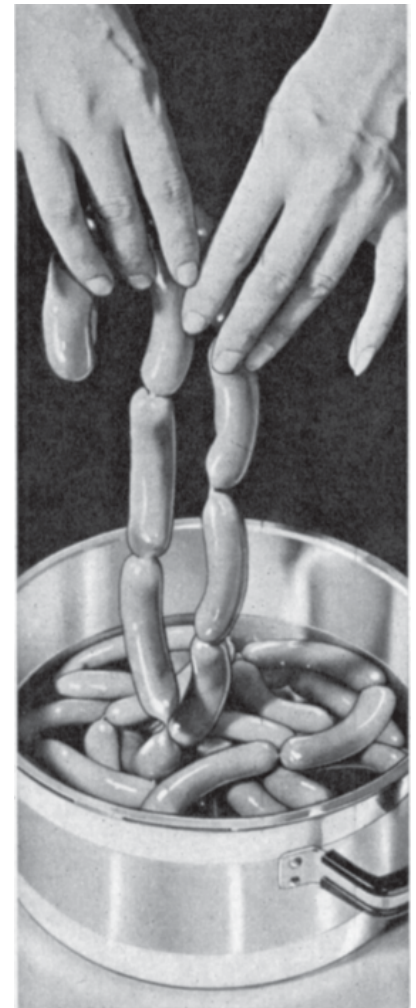
2. Valtiotieteen ylioppilaan ystävä tekniikan ylioppilas on saanut kesäksi oman alan töitä, vaikka on opiskellut vasta vuoden.

1. Valtiotieteen ylioppilas hakee kesätöitä. Hän on saanut kutsun työhönottohaastatteluun Hesburgeriin.

3. Valtiotieteen ylioppilas on kateellinen. Tekniikan ylioppilas yrittää auttaa: "Katsotaan netistä, jos löydettäisiin sulle jotain. Mikä oikeastaan on sinun omaa alaa?"

4. "No mä oon tehny vähän omaelämäkertaa-analyysii ja sit mua kiinnostaa toi oral-history. Grounded theory on tuttu ja kerran kokeilin Atlasta... Sit oli se tiedekäsikirjottaminen -kurssi, joo, se oli kivaa..."

5. Tekniikan ylioppilas näppäilee: www.mcdonalds.fi/rekrytointi/.

Pandan kanssa ongella

Ari Ihander

Koska minulta jatkuvasti kysellään viimekesäisestä pandaystäväni kanssa tekemästä onkireissusta, haluan nyt tässä Irtolaisen sivuilla kertoa miten kaikki oikeasti tapahtui. Asiathan menivät niin, että saavuimme pandan kanssa vakitukselle onkipaikallemme Vantaanjoen rannalle eräänä viime kesän kauniina päivänä luullen, että tämänkertaisesta onkireissusta tulisi samanlainen kuin ennenkin. Ja aluksihan kaikki menikin hyvin - kaksi suurta haukea ja sitä rataa. Panda onki vanhan kumisaappaan ja me nauroimme katketaksemme...

Emme evästauon jälkeen kuitenkaan ehtineet onkia puoltakaan tuntia, kun jokseenkin yllättäen aikajatkumo repesi edessämme ja imaisi meidät sisäänsä. Seurasii tunti varsin mielenkiinnottomaa seilailua tässä kronoklastisessa suppilossa, mikä loppui, kun huomasi me olevamme valtiotieteellisen tiedekunnan kirjastossa vuonna 1970. "Voi kamu, ajattelin kirjoittaa Irtolaiseen ju-

tun Pandan kanssa ongella, mutta ehkä otsikko pitäisikin nyt muuttaa muotoon Pandan kanssa ongelma", sanoin tajuttuani mitä oli tapahtunut.

Muutaman päivän valtsikalla oleskelun jälkeen alkoi vaihe, joka aikamatkailuseikkailujen tässä vaiheessa yleensä alkaakin – opiskelu valtiotieteiden maisteriksi. Itse en tosin jaksanut pahemmin lukea, joten keskityin opiskelijapolitiikkaan. Tällä areenalla verkostoiduin monien tulevien päättäjien kanssa, mikä on suuri apu nykyään. Voitte varmaan kuvitella millä tavoin!

Kerrankin tapasin erään keskustelutilaisuuden jälkeen yhden Nallen. Kerroin hänelle, että kaikista vallankumousjuutuista unelmoiminen kannattaa lopettaa ja keskittyä bisnekseen – "sillä hei

Nalle, se on maailman suunta tulevaisuudessa.” Sitten Erkki Tuomioja saapui paikalle ja kysyi, miksi puhun vanulla täytetylle pehmolelulle. “Hei juippi, tää pehmolelu tulee olemaan sunkin pomo!”, huusin takaisin, vaikka tiesin, ettei se ollut totta.

Aina ei kuitenkaan ollut helppoa, ja usein huomasimme kaipaavamme takaisin omaan aikaamme. Eräänäkin yönä kuulin pandan kieriskelevän sängyssään kommuunimme viereisessä huoneessa. Menin sisään ja näin kuinka panda tuijotti surullisilla silmillään kattoon. “Mikä hätänä, kaveri”, kysyin. “Taidat ikävöidä takaisin kotiin Kiinaan. Siellähän olisitkin varmaan enemmän bambua metsässä ja kivoja pandakavereita. Ja olisihan siellä niitä... heh... tyttöpandojakin.”

Lopulta jouduin laulamaan pandan uneen: “Jo pandan silmät sulkeutuu / tie unimaailmaan kulkeutuu...”

Kun en päässyt HYY:n edustajistoon, kyllästyin opiskelijapolitiikkaan ja seuraavan kolmen vuoden aikana käytin hyväkseni

ase-
maani ja
minusta tuli
nostradamusmainen tulevaisuuteen näkijä ja niin edelleen. Panda hoiteli talousasioitani ja sitä rataa, kyllähän te tiedätte, vanha juttu.

Olin juuri luennoimassa seuraajilleni 2000-luvun elämästä - siitä miten Suomeen rantautuvat suuren maailman ihmeet: Pepsi Cola ja trampoliini - kun aikajatkumo taas imaisi meidät sisäänsä

ja sylkäisi ulos lähtöpaikkaamme rannalle vuonna 2006.

Ensi töikseen panda avasi salkkunsa (miksi sekin oli matkustanut ajassa meidän mukana, sitä emme koskaan tule tietämään) ja veti ulos nipun osakekirjoja. Ymmärsin nopeasti, että panda oli kaikessa hiljaisuudessa sijoittanut luentopalkkioni ja opintolainani kanta-kaupungin kiinteistöihin, joiden arvo oli nyt moninkertaistunut. Meistä oli tullut rikkaita!

“Mutta... nythän sinä pääset Kiinaan perheesi luo ja minulla on rahat rakennuttua se unelmakoti, josta olemme Tuulikin kanssa haaveilleet.”

Tajutessamme, että huolestamme olivat kerralla pyyhkäisty pois tunsimme niin suurta riemua, että panda nousi takajaloilleen ja minä tartuin sen etutassuihin, ja näin aloimme riemuissamme tanssahdella rannalla. Ja minä lauloin:

Tässä mulla on
pandakaveri verraton
Ei seura koskaan ole huono
kun on mukana tää karvakuono

Ei ongelmia meille enää jää
kun korjaa ne mustavalkonassu tää
Nyt ei pulmia ole mul' laisin
siitä piti huolen karhueläin kultaisin

THE STUMP THEORY
SERIAL NUMBER 1000
MAY 1960 - 10/1961

R →